

**Jomfruland
nasjonalpark**

Nasjonalparkstyret

Møtedato: 22.11.19
Saksnummer:
Saksbehandler: Morten Johannessen
Dato saksframlegg: 06.11.2019

Sak 2019/33: Villepletrær på Jomfruland

Rapport fra undersøkelse

Norsk genressurscenter gjorde i 2015 en foreløpig kartlegging av villepletrær nord på Jomfruland. De har gjennomført en mer inngående undersøkelse i 2017 – 2019. Rapporten er nylig levert til Landbruksdirektoratet. Nasjonalparken bidro med noe finansiering i 2017.

Villeple vokser i et smalt belte langs kysten fra Østfold til Nord – Trøndelag. Undersøkelser har vist at en stor andel er hybrider mellom villeple og hageple, og villeple er derfor ført opp som sårbar på Norsk rødliste.

Villepletrær og villepleforyngelser er kartlagt på nordlige del av Jomfruland, for en stor del innenfor nasjonalparken. Trærne er stedfestet i kart og større trær er merket med små skilt. Trærne er undersøkt morfologisk, det vil si «utseende» og genetisk ved DNA-analyser.

En mindre del av trærne (23 av 287) ble bestemt til å være hageple eller hybrider, resten villeple. Villeplene ser ut til å fordele seg på tre genetiske grupper, antakelig på grunn av forskjellige spredningshendelser. Det var ikke større andel hybrider blant små trær og foryngelser, noe som tilsier at det ikke er en utvikling i retning av mer hybridisering.

Både størrelsen på bestanden av villeple og at bestanden ligger på en øy, er viktig for å opprettholde genetisk rene villepler.

Rapporten konkluderer med at det er en stor villeplebestand på Jomfruland, sannsynligvis av nasjonal betydning. Bestanden er svært egnet som nasjonal bevaringsbestand for genetiske ressurser. Skjøtsel og forvaltning bør være slik at kontinuiteten i bestanden opprettholdes ved å sørge for at områdene ikke gror igjen og at de hage/hybridtrærne som er påvist blir fjernet.

Rapporten gir ikke konkret informasjon om hvilke trær som er identifisert som hybrider eller hagepletrær og gir heller ikke detaljerte skjøtelselsråd, men Norsk genressurscenter kommer tilbake til det. Senteret tar gjerne et møte for å gå igjennom resultatene og drøfte mulige tiltak, herunder etablering av bevaringsområde for genressurser i nasjonalparken.

Forvalters vurdering

At bestanden av villeple i nasjonalparken er stor, i liten grad er påvirket ved hybridisering med hageple og at beliggenheten gjør det egnet for bevaring villeple som genressurs, bekrefter og forsterker verdien av villeplebestanden som en av verneverdiene i nasjonalparken.

De som har forvaltet området opp igjennom årene har vært klar over at villeplene har naturmangfoldverdi, selv om det først nå er vitenskapelig dokumentert. Villepletrær har stort sett fått stå igjen i forbindelse med rydding av vegetasjon. I noen områder har ryddingen åpnet opp rundt villeplene og de fått gode vekstbetingelser, mens i andre områder der det ikke drives rydding står villeplene inneklemt mellom andre større treslag. I et fåtall tilfeller der villepletrær vokser opp i kronene til store, bredkronede eiker, har eikene blitt prioritert og villepletrær har blitt fjernet.

De fleste villepletrærne står i områder som blir beitet av storfe, tidligere også av sau. Beitingen holder lav vegetasjonen rundt villepletrærne nede og gir dem en fordel, på samme måte som det er til fordel for andre treslag. Forvalter har inntrykk av at foryngelser av villeple i mindre grad er utsatt for å bli beitet ned, i motsetning til for eksempel frøplanter av eik som blir beitet hardt.

Samarbeidet med Norsk genressurscenter bør videreføres med sikte på å etablere bevaringsområde for villeple som genressurs og identifisere tiltak. Det vil trolig ikke være ekstra ressurser knyttet til status som bevaringsområde, slik at tiltakene må tas inn som en del av forvaltningen av nasjonalparken, når det ikke er i konflikt med hensynet til andre verneverdier. Videre samarbeid med Norsk genressurscenter vil konkretisere nærmere, men forvalter antar at ut over beiting og rydding som pågår, kan det blant annet bli aktuelt å fristille en del store villepletrær som står inneklemt i skog og fjerne hagepletrær og hybrider.

Utgangspunktet for arbeidet med bevaringsområder for genressurser er at genene kan komme til nytte i matproduksjonen i landbruket i framtida. Blant annet kan klimautviklingen gjøre forholdene for dagens kulturvekster vanskeligere. Genressursplanter kan ha sterkere egenskaper som kan overføres til kulturplantene ved hjelp av genteknologi. For nasjonalparken bør verdien av villeplene som rødlistet, biologisk verneverdi være motivet for å ta vare på dem, ikke matmotiv.

Innstilling

Styret tar rapporten til orientering. Rapporten bekrefter og forsterker verdien av villeplebestanden på Jomfruland som en av verneverdiene i nasjonalparken. Samarbeidet med Norsk genressurscenter videreføres med sikte på å etablere bevaringsområde for villeple som genressurs og identifisere tiltak som innarbeides i nasjonalparkens tiltaksplan. Nasjonalparkens motiv for å ta vare på villepletrærne er at de er en rødlistet, biologisk verneverdi.

Vedtak

Styret tar rapporten til orientering. Rapporten bekrefter og forsterker verdien av villeplebestanden på Jomfruland som en av verneverdiene i nasjonalparken. Samarbeidet med Norsk genressurscenter videreføres med sikte på å etablere bevaringsområde for villeple som genressurs og identifisere tiltak som innarbeides i nasjonalparkens tiltaksplan. Nasjonalparkens motiv for å ta vare på villepletrærne er at de er en rødlistet, biologisk verneverdi.

Vedlegg

Rapport Norsk genressurscenter november 2019

Utskrift til

Norsk genressurscenter